

Etkinlik-1

Fahriye Abla

Hava keskin bir kömür kokusuyla dolar,
Kapanırdı daha gün batmadan kapılar.
Bu, afyon ruhu gibi baygın mahalleden,
Hayalimde tek çizgi bir sen kalmışsın, sen!
Hülyasındaki geniş aydınlığa gülen
Gözlerin, dişlerin ve ak pak gerdanıyla
Ne güzel komşumuzdun sen, Fahriye abla!

Gönül verdin derlerdi o delikanlıya,
En sonunda varmışsın bir Erzincanlıya.
Bilmem şimdi hâlâ bu ilk kocanda mısın,
Hâlâ dağları karlı Erzincan'da mısın?
Bırak, geçmiş günleri gönlüm hatırlasın;
Hâtıradaki kalan şey değişmez zamanla.
Ne vefalı komşumdu sen, Fahriye abla!

Eviniz kutu gibi bir küçücük evdi,
Sarmaşıklerle balkonu örtük bir evdi;
Güneşin batmasına yakın saatlerde
Yıkanırdı gölgesi kuytu bir derede.
Yaz, kış yeşil bir saksı ıtır pencerede;
Bahçende akasyalar açardı baharla.
Ne şirin komşumuzdun sen, Fahriye abla!

Ahmet Muhip Dırnas

a) *Fahriye Abla* adlı şiirde geçen bazı kelime ve kelime gruplarının sözlük anlamları verilmiştir. Bu kelimelerin sözlük anlamları ile okuduğunuz şiirde kazandıkları anlamları karşılaştırınız. Farklı anlamda kullanılmış kelimeleri işaretleyiniz.

	Kelime ve Kelime Grubu	Sözlük Anlamı	Şiirde Geçtiği Bağlam	Farklı anlamda kullanılmış	
				Evet	Hayır
1)	Keskin	Yoğun bir biçimde	Hava keskin bir kömür kokusuyla dolar	☐	☒
2)	Gün	Güneş	Kapanırdı daha gün batmadan kapılar.	☐	☒
3)	Baygın	Bayılmış, kendinden geçmiş	Bu, afyon ruhu gibi baygın mahalleden	☒	☐
4)	Yakın	Az bir ara ile ayrılmış olan (zaman veya yer), uzak karşıtı	Güneşin batmasına yakın saatlerde	☐	☒
5)	Yıkanmak	Yıkama işi yapılmak veya yıkama işine konu olmak, yunmak	Yıkanırdı gölgesi kuytu bir derede.	☒	☐
6)	Gönül vermek	Sevmek, âşık olmak	Gönül verdin derlerdi o delikanlıya	☐	☒
7)	Varmak	Evlenmek	En sonunda varmışsın bir Erzincanlıya.	☐	☒
8)	Geçmiş	Zaman bakımından geride kalmış	Bırak, geçmiş günleri gönlüm hatırlasın	☐	☒

b) Şairin, kelimelere neden farklı anlamlar yüklediğini yazılı olarak ifade ediniz.

Öğrencinin cevabına göre değerlendirilecektir.

Etkinlik-2

Aşağıdaki soruların cevaplarını kutucukların içinden seçip cevapları gösteren harfleri soruların yanındaki boşluğa yazınız.

1)

Ben, kağnılarla yaylılarla büyüdüm geldim
Çocuk yüreğimi yakan türküler dinleye dinleye.
Mahzun kağnılarla, nazlı yaylılarla
Ve tozlu yollarınla sevdim seni Türkiye!
Yavuz Bülent Bakiler

2)

Gün batısı sularında güzelliğin,
Uzak aynalara vuran bir karanfil.
Ebemkuşağı bir tuhaf, bir tedirgin,
Pencereler için farkında değil.
Mustafa Necati Karaer

3)

Yaşamak güzel şey doğrusu
Üstelik hava da güzelse
Hele gücün kuvvetin yerindeyse
Elin ekmek tutmuşsa bir de
Melih Cevdet Anday

4)

Yeşil pencereden bir gül at bana,
Işıklarla dolsun kalbimin içi.
Geldim işte mevsim gibi kapına
Gözlerimde bulut, saçlarımda çiy.
Ahmet Muhip Dıranas

5)

Yalnızlık paylaşılmaz.
Paylaşılsa yalnızlık olmaz.
Özdemir Asaf

6)

Uykuda dahi yürüyom
Kalmaya sebep arıyom
Gidenleri hep görüyom
Gidiyorum gündüz gece
Âşık Veysel Şatıroğlu

7)

Gözümde bir damla su deniz olup taşıyor,
Çöllerde kalmış gibi yanıyor, yanıyorum.
Bütün gemicilerin ruhu bende yaşıyor;
Başımdaki gökleri bir deniz sanıyorum.
Ömer Bedrettin Uşaklı

8)

Şimdi siz taşıyorsunuz müjdenin kurşun yükünü
Çatlayacak yalanın çelik kabuğu
Sizin bahçenizde büyüyecek
Aşkın ve inancın güneş yüzlü çocuğu.
Erdem Bayazıt

9)

Kardeş, senin dediklerin yok,
Halay çekilen toprak bu toprak değil.
Çık hele Anadolu'ya,
Kamyonlarla gel, kağnılarla gel gayrı,
O kadar uzak değil.
Fazıl Hüsnü Dağlarca

10)

Orda bir köy var, uzakta,
O köy bizim köyümüzdür.
Gezmesek de, tozmasak da
O köy bizim köyümüzdür.
Ahmet Kutsi Tecer

a) Hangi dizelerde imge kullanılmıştır? **1, 3, 4, 6, 7, 9**

b) Hangi dizelerde edebî söyleyiş ön plandadır? **1, 3, 4, 6, 7, 9**

c) Hangi dizelerin dili konuşma diline daha yakındır? **5, 8**

d) Hangi dizelerde ileti açık olarak verilmiştir? **2, 5**

e) Hangi dizelerde sözcüklerin tamamı gerçek anlamlarıyla kullanılmıştır? **3, 10**

f) Hangi dizelerde memleket sevgisi teması işlenmiştir? **1, 10**

Kısa Bilgiler

Çağrışım

Davranışlar, düşünceler ve kavramlar arasında yer ve zaman birliğinin etkisiyle kurulan bağlantılar sonucu, bilinç alanına bunlardan birisi girdiğinde ötekini de bilince çekmesi olayı, tedai. Bir düşünce, görüntü vb.nin bir başkasını hatırlatmasıdır.

İmge

Zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlenen şey, hayal.

Simge

Duyularla ifade edilemeyen bir şeyi belirten somut nesne veya işaret, sembol.

Yaratıcılık

Yenilik, özgünlük, farklılık içeren eserlerdir.

Hayal Gücü

Geçmiş yaşantılara özgü öğelerle şimdiki yaşantı arasında bağ kurmaktır.

Üslup(Biçem)

Üslup bir yazarın, anlatıcının kendine özgü anlatım biçimi, tarzı, yöntemidir.

Estetik Değer

Güzelliği ve güzelliğin insan belleğindeki ve duygularındaki etkilerinin edebî söyleyişin imkânları ile ifade edilmesidir.

Etkinlik-3

Aşağıdaki şiiri okuyup dizelerin sizde uyandırdığı çağrışımları birimlerin yanına yazınız

Memleket İsterim

Memleket isterim

Gök mavi, dal yeşil, tarla sarı olsun;

Kuşların çiçeklerin diyarı olsun.

Memleket isterim

Ne başta derd, ne gönülden hasret olsun;

Kardeş kavgasına bir nihayet olsun.

Memleket isterim

Ne zengin fakir, ne sen ben farkı olsun;

Kış günü herkesin evi barkı olsun.

Memleket isterim

Yaşamak, sevmek gibi gönülden olsun;

Olursa bir şikâyet ölümden olsun.

Cahit Sıtkı Tarancı

Öğrencinin cevabına göre değerlendirilecektir.

Etkinlik-4

Aşağıdaki metinlerin öğretici metin mi, edebî metin mi olduğunu belirleyerek bu metin türlerinin beş özelliğini yazınız.

1. Metin

Edebiyatla bilim etkileşim içinde varlıklarını sürdürür. Yazar bilimlere ait olguları, ilkeleri edebiyatın kuralları ve estetik kalıpları içinde araç olarak kullanır. Edebî eserler, bilimsel çalışmalara ilham kaynağı olabilir. Edebî eserden hareketle bilim insanları yeni buluşlar gerçekleştirebilir. Jules Verne'in (Jul Vern) insanoğlunun Ay'a henüz gitmediği bir dönemde yazdığı *Ay'a Seyahat* adlı romanı, edebiyatın bilime kaynaklık etmesinin bir örneğidir. Öte yandan bilim de edebiyata kaynaklık edebilir. Örneğin Kemal Tahir'in Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu anlattığı *Devlet Ana* romanına tarih bilimi kaynaklık etmiştir.

2. Metin

(...)
Ey unutuş! Kapat artık pencereni,
Çoktan derinliğine çekmiş deniz beni;
Çıkmaz artık sular altından o dünya.
Bir duman yükselir gibidir kederden
Macerası çoktan bitmiş gibi o şeylerden.
Amansız gecenle yayıl dört yanıma
Ey unutuş! Kurtar bu gamlardan beni.

ÖĞRETİCİ METİN

Metnin Türü

EDEBİ METİN

- 1 **Bilgi vermek amaçlıdır.**
- 2 **Nesnellik hâkimdir.**
- 3 **Açıklayıcı anlatımdan yararlanır.**
- 4 **Dil, göndergesel işlevde kullanılır.**
- 5 **Sözcükler genellikle gerçek anlamda kullanılır.**

Metne Ait Özellikler

- 1 **Estetik zevk vermek amaçlanır.**
- 2 **Öznellik hâkimdir.**
- 3 **Üslup kaygısı ön plandadır.**
- 4 **Dil, sanatsal işlevde kullanılır.**
- 5 **Sözcüklerin çağrışım gücünden yararlanır.**

Kısa Bilgiler

Edebî Söyleyiş

İnsanların konuştuğu günlük dilden alınarak edebiyat metinlerinde kullanılan dildir. Edebiyat yaparken kullanılan bu dil, süslüdür. Sembol ve imgeler ile yüklüdür. Yazarlar veya şairler, söyleyeceklerini doğrudan değil de dolaylı olarak aktarır. Mecazlar bulunur. Edebî söyleyişte anlamsal yoğunluk vardır.

Günlük Söyleyiş

Günlük yaşamda iletişim için kullanılan söyleyiştir. Anlatılmak istenenler basit bir şekilde, dilin kurallarına çok uyulmadan ifade edilir. Kelimeler, genellikle temel anlamlarıyla kullanılır.

Etkinlik-5

(...)

İriydi Elif, kuvvetliydi kağına başında
Elma elmaydı yanakları üzüm üzümdü gözleri,
Kınalı ellerinden rüzgâr geçerdı, daim;
Toprak gülümserdi çarıklı ayaklarına.
Alını yeşilini kapmıştı, geçirmişti,
Niceden, niceden.

Durdu birdenbire Kocabaş, ova bayır durdu,
Nazar mı değdi göklerden, ne?
Dah etti, yok. Dahha dedi, gitmez,
Ta gerilerden başka kağnılar yetişti geçti gacıır gucur
Nasıl dururdu Mustafa Kemal'in kağnisı.
Kahroldu Elifçik, düşünceden düşünceden

Aman Kocabaş, ayağını öpeyim Kocabaş,
Vur beni, öldür beni, koma yollarda beni.
Geçer götürür ana, çocuk, mermisini askercığın,
Koma yollarda beni, kulun köpeğin olayım.
Bak hele üzerinden ses seda uzaklaşır,
Düşerim gerilere, iyceden iyceden.

Kocabaş yığıldı çamura,
Büyüdü gözleri, büyüdü yürek kadar,
Örtüldü gözleri örtüldü hep.
Kalır mı Mustafa Kemal'in kağnisı, bacım,
Kocabaşın yerine koştu kendini Elifçik,
Yürüdü düşman üstüne, yüceden yüceden.

Fazıl Hüsnü Dağlarca,
Mustafa Kemal'in Kağnisı

Şiirde geçen edebî ve günlük söyleyişe ait ifadeleri belirleyip aşağıya yazınız.

Edebî dile ait ifadeler:

Elma elmaydı yanakları üzüm üzümdü gözleri

Toprak gülümserdi çarıklı ayaklarına

Nazır mı değdi göklerden, ne?

Günlük dile ait ifadeler:

Vur beni, öldür beni, koma yollarda beni

Koma yollarda beni, kulun köpeğin olayım

Kalır mı Mustafa Kemal'in kağnisı, bacım

Kısa Bilgiler

Açık İleti

Herhangi bir tartışmaya ve anlam karışıklığına yer vermeden ifade edilen iletiye denir. Kelimeler gerçek anlamda kullanılır.

Örnek

Yarın okuldan sonra Göksu Parkı'na çay içmeye gidelim.

Örtük İleti

Anlamın imgeler yoluyla kapalı olduğu, amacın daha güzel ve etkili söz söylemenin olduğu iletilerdir. Söz sanatlarına, süslü ifadelere yer verilir. Kelimeler daha çok mecaz anlamda kullanılır.

Örnek

İçimdeki yangın giderek büyüyordu eski günler aklıma düşünce.

Etkinlik-6

Kaldırımlar

Sokaktayım, kimsesiz bir sokak ortasında;
Yürüyorum, arkama bakmadan yürüyorum.
Yolumun karanlığa saplanan noktasında,
Sanki beni bekleyen bir hayâl görüyorum.

Kara gökler kül rengi bulutlarla kapanık;
Evlerin bacasını kolluyor yıldırımlar.
İn cin uykuda, yalnız iki yoldaş uyanık;
Biri benim, biri de serseri kaldırımlar.

İçimde damla damla bir korku birikiyor;
Sanıyorum, her sokak başını kesmiş devler...
Üstüme camlarını, hep simsiyah, dikeyiyor;
Gözüne mil çekilmiş bir âmâ gibi evler.

Kaldırımlar, çilekeş yalnızların annesi;
Kaldırımlar, içimde yaşamış bir insandır.
Kaldırımlar, duyulur, ses kesilince sesi;
Kaldırımlar, içimde kıvrılan bir lisandır.

Bana düşmez can vermek, yumuşak bir kucakta;
Ben bu kaldırımların emzirdiği çocuğum!
Aman, sabah olmasın, bu karanlık sokakta;
Bu karanlık sokakta bitmesin yolculuğum!

(...)

Necip Fazıl Kısakürek

a)

Açık İletiler : **Yürüyorum, arkama bakmadan yürüyorum.**Örtük İletiler : **Kimsesiz bir sokak**

b)

Açık İletiler : **Kara gökler kül rengi bulutlarla kapanık**Örtük İletiler : **Evlerin bacasını kolluyor yıldırımlar,
serseri kaldırımlar**

c)

Açık İletiler : **Sanıyorum, her sokak başını kesmiş devler**Örtük İletiler : **İçimde damla damla bir korku birikiyor,
Gözüne mil çekilmiş bir âmâ gibi evler**

d)

Açık İletiler :

Örtük İletiler : **Kaldırımlar, çilekeş yalnızların annesi; Kaldırımlar,
içimde yaşamış bir insandır. Kaldırımlar,
içimde kıvrılan bir insandır.**

e)

Açık İletiler : **Aman, sabah olmasın, bu karanlık sokakta;**Örtük İletiler : **Ben bu kaldırımların emzirdiği çocuğum!**

4. İntak (Konuşturma)

İnsan dışındaki varlıkların konuşturulmasıdır.

Örnek

Ben bir ayrık otuyum
Ne buğday amcam, ne pirinç dayım
Mısırla akraba bile değilim.

5. Mecazımürsel (Ad Aktarması)

Benzetme amacı olmaksızın bir sözcüğün başka bir sözcük yerine kullanılmasıdır.

Örnek

Kan tükürsün adını candan anan dudaklar
Sana benim gözümle bakan gözler kör olsun

6. Mübalağa (Abartma)

Sözün etkisini artırmak için bir şeyi olamayacağı biçimde yahut olduğundan çok veya az göstermektir.

Örnek

Ölüm indirmede gökler, ölü püskürmede yer
O ne müthiş tipidir; savrulur enkazı-ı beşer

7. Tezat (Karşıtlık)

Anlatımda birbirine karşıt sözlere yer vermektir.

Örnek

Gerçeğin hayalden en bariz farkı
Uzağa atarsın yakına düşer

8. Tecahülürif (Bilmezden gelme)

Bir anlam inceliği oluşturmak amacıyla sebebi gayet iyi bilinen bir durumu bilmezmiş gibi görünmektir.

Örnek

Şakaklarıma kar mı yağdı ne var?
Benim mi Allah'ım bu çizgili yüz?

9. Hüsnütalil

Herhangi bir olayı, asıl sebebinden daha başka bir sebebin genellikle de daha güzel bir sebebin sonucu olarak göstermektir.

Örnek

Ey sevgili, sen bu ilden gittin gideli
Yaprak döktü ağaçlar, ağladı gökyüzü

10. Kinaye

Sözün hem gerçek hem de mecaz anlama gelecek biçimde kullanılmasıdır.

Örnek

Şu karşıma göğüs geren
Taş bağırlı dağlar mısın

11. Tevriye

Birden çok anlamı olan bir sözün yakın anlamının değil de uzak anlamının kullanılmasıdır.

Örnek

Bu kadar letafet çünkü sende var
Beyaz gerdanında bir de ben gerek

12. Tenasüp (Uygunluk)

Birbiriyle ilgili söz veya kavramların dizelerde yer almasıdır.

Örnek

Tohumlar fidana,
Fidanlar ağaca,
Ağaçlar ormana,
Dönmeli yurdumda.

13. Tariz

Birini küçük düşürmek ve onunla alay etmek amacıyla bir sözü tam tersini kastederek söylemektir.

Örnek

Gördüğüm şeyi asla sezemem
Korku bilmem hiç yalnız gezemem

14. Telmih (Hatırlatma)

Dizelerde bilinen bir olay, bir kişi vb.ni hatırlatmaktır.

Örnek

Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor tevhidi
Bedr'in aslanları ancak bu kadar şanlı idi

15. İrsalimesel

Dizelerde ele alınan konuyla ilgili atasözüne veya ünlü bir söze yer verilerek konunun anlatılmasıdır.

Örnek

Balık baştan kokar bunu bilmemek
Seyrani gâfilin ahmaklığından

Etkinlik-7

Aşağıdaki dizelerde kullanılan söz sanatlarını belirtilen yere yazınız.

Dizeler	Söz Sanatları
a) Sen kocaman çöllerde bir kalabalık gibisin Kocaman denizlerde ender bir balık gibisin Bir ısıtır, bir üşütür, bir ağlatır, bir güldürür Sen hem bir hastalık hem de sağlık gibisin	benzetme, tezat
b) Dalın eğri büğrü yaprağın ince Rengin içdeleşir, rüzgâr esince Yazın şemsiyesin yaşlıya gence Güzün derelere verirsin öğüt	benzetme, tezat, kişileştirme
c) Gökyüzünde İsa ile Tur Dağı'nda Musa ile Elindeki asa ile Çağırayım Mevla'm seni	telmih
d) Ne sabahı göreyim ne sabah görüneyim; Gündüzler size kalsın, verin karanlıkları! Islak bir yorgan gibi, sımsıkı bürüneyim; Örtün, üstüme örtün, serin karanlıkları.	tezat, tevriye
e) Hayat su misali süzülüp gider Vahşi derelerin selinde kalır Rüyasında gamlı bülbül "ah" eder Yankısı bir hayal gülünde kalır	benzetme, teşhis, istiare
f) Başta, en başta kanlı bir bayrak Kanlı bir taç hemen onun peşinden Sonra bin türlü öldüren araç: Ok Mızrak, yay, kılıç, topuz, balta	tenasüp
g) Benim avcı olduğumu duymuşlar Bir daha bahçeye gelmedi kuşlar	hüsnütalil
h) Bütün sevdiklerim hülyamı paylaşır Bense camlar, camlar, camlar arkasında	mecazımürsel
i) Beşikten başlayıp mezara uzanan Tenha ve korkulu bir köprüdür ömrüm	benzetme
j) Her nere gidersen eyle talanı Öyle yap ki ağlatasın güleni	tezat, tariz
Yine parmağım ağızımda kaldı Masumluk akıyordu yüzünden	kinaye, istiare

Etkinlik-8

Aşağıdaki soruların cevaplarını kutucukların içinden seçip gösterilen harfleri soruların yanındaki boşluğa yazınız.

1) Bulamadım dünyada gönle mekân
Nerde bir gül bitse etrafı diken

6) Akşamlardan, gecelerden, senden uzağım
Şiirlerim rüzgârdır uzak dağlardan esen

2) Senin için ırmağa karışıyor denizler
Can meyvesi kırıyor dalları senin için

7) Yaşamak, sonsuzluğu tattı avuçlarından
Ölüm tomurcuklandı; kabir uyandı gülüm

3) Bir elim seni çizecek bütün pencerelere
Bir elim seni silecek.

8) Geliyorum derken uzağa gider
Susarken ağlatır kelimeleri

4) Çağır Karac'oğlan çağır
Taş düştüğü yerde ağır

9) Bir gün doludizgin boşanan atlarımızla
Yerden yedi kat arşa kanatlandık o hızla

5) Son mutluluk sesleri dökülür dudaklardan
İnsanlar gölge gibi çekilir sokaklardan

10) Mecnun'u böylesine harap etmedi Leylâ
Yıldırımlara bile dokunur bu vaveyla

a) Hangi dizelerde tezat sanatına başvurulmuştur?

3, 8

b) Hangi dizelerde benzetme vardır?

5, 6

c) Hangi dizelerde mecazımürsel vardır?

5

d) Hangi dizelerde telmih sanatına başvurulmuştur?

10

e) Hangi dizelerde hüsnütalil vardır?

2

f) Hangi dizelerde abartma vardır?

7, 9, 10

g) Hangi dizelerde istiare vardır?

7

h) Hangi dizelerde kişileştirme vardır?

7

i) Hangi dizelerde irsalimesel sanatına başvurulmuştur?

4

Etkinlik-9

Aşağıdaki görsellerin uyandırdığı duygular ve izlenimlerden hareketle bırakılan boşluklara şiir yazınız.

a)

Öğrencinin cevabına göre
değerlendirilecektir.

b)

Öğrencinin cevabına göre
değerlendirilecektir.

c)

Öğrencinin cevabına göre
değerlendirilecektir.

d)

Öğrencinin cevabına göre
değerlendirilecektir.

Etkinlik-10

Aşağıdaki şiir parçalarında sanatsal söyleyişe sahip olanları işaretleyiniz.

	Dizeler	Sanatsal Söyleyiş	
		Var	Yok
1)	Can kırıklarından geçilmez olmuş yârin yöresi Sızım sızım sızlar çiğirim her bir köşesi	✓	
2)	Kanatlarını açiverdi gri bir kartal Süzülürdü dağın tepesinden yamaca doğru		✓
3)	Dikkat et her sözüne, sakın yalan olmasın; Dikkat et her lokmana, sakın haram olmasın.		✓
4)	Ellerim takılırken rüzgârların saçına Asıldı arabamız bir dağın yamacına	✓	
5)	Bilmezsin ovalar nasıldır bizde Kağnılar yollarda, yoncalar dizde		✓
6)	Sesin var senin sesin Çiçek açıyor içimde her mevsim	✓	
7)	Şimdi memleketimin yaylalarında olmak vardı Karla kaplı tepelerde gezinmek vardı		✓
8)	Anlatamam derdimi dertsiz insana Dert çekmeyen dert kıymetin bilemez		✓
9)	Hayat bir ölümdür aşk bir uçurum Ben geldim geleli açmadı gökler	✓	
10)	Yoksul semtlerde dolaştın mı hiç Kurumuş çimenlerin yanından geçtin mi peki		✓
11)	Ne varlığa sevinirim Ne yokluğa yerinirim	✓	
12)	Beni kör kuyularda merdivensiz bıraktın, Denizler ortasında bak yelkensis bıraktın.	✓	
13)	Bir kuş yatıyordu taş avluda Kanatlarında kurumuş çamur vardı		✓
14)	Neden böyle düşman görürsünüz Yıllar yılı dost bildiğim aynalar	✓	
15)	Yol görünür onun garip serine Analar babalar umudu keser		✓

Nesnel Yargı

Kişisel duygu ve düşüncelerden arındırılmış; doğruluğu veya yanlışlığı gözlem, araştırma ve deneylerde kanıtlanabilen cümlelerdir.

Örnek:

8 bloktan oluşan sitenin D Blok'unun zemin katında yüzme havuzu bulunuyor.

Öznel Yargı

Kişisel duygu, düşünce ve yorum içeren cümlelerdir. Öznel anlatımlı cümlelerin doğruluğu, yanlışlığı kişiden kişiye değişir. Yani bu tür cümleler kanıtlanamayan yargılar içerir.

Örnek:

8 bloktan oluşan sitenin D Blok'unun zemin katında yüzme havuzu bulunuyor.

Eleştiri

Bir insanın, bir eserin, bir konunun doğru ve yanlış yanlarını bulup göstermek amacıyla yapılan inceleme işidir.

Olumlu Eleştiri

Bir insanı, bir eseri, bir konuyu iyiye ve doğruya yönelten; yapıcı eleştirilerdir.

Örnek:

Olayların gerçekliği oyuna bambaşka bir hava katıyor.

Olumsuz Eleştiri

Bir insanı, bir eseri, bir konuyu yapıcı ve yararlı olmayan şekilde ele alan eleştirilerdir.

Örnek:

Şairin temayı bu şekilde vermesi, şiiri sıradan hâle getirmiş.

Etkinlik-11

Aşağıdaki cümlelerin öznel mi, nesnel mi olduklarını belirtilen yere işaretleyiniz.

Cümleler	Öznel	Nesnel
1) Yazarın hem Türkiye'de hem de yurt dışında yayımlanmış on altı hikâyesi vardır.	☐	☒
2) Birçok ilimizde ulusal düzeyde sportif faaliyetlerin yapılması, Türk sporu açısından önemlidir.	☒	☐
3) Ege Bölgesi'nde tarımın yanı sıra hayvancılık da yapılmaktadır.	☐	☒
4) Sanat alanında her yenilik, doğal olarak önce tepkiyle karşılaşır.	☒	☐
5) Meclis Genel Kurulu, bütçeden eğitime ayrılacak miktarı bugün görüşecek.	☐	☒
6) Sabahattin Ali'nin en güçlü yanlarından biri de kuşkusuz, dilinin mükemmelliğidir.	☒	☐
7) Uzun manzum hikâye olan destanlar epik anlatımın en eski örnekleridir.	☐	☒
8) 2032 Avrupa Futbol Şampiyonası İtalya ve Türkiye'de düzenlenecek.	☐	☒
9) Onun köşe yazılarını okurken ister istemez dudak bükerim her zaman.	☒	☐
10) Brecht'in ortaya koyduğu epik tiyatro anlayışı Almanya'da 1930'lu yıllarda ortaya çıkmıştır.	☐	☒

Kısa Bilgiler

Paragraf Türleri

Olay Paragrafı

Anlatılması, açıklanması istenen bir olay ele alınır. Paragrafın yapısı olayın oluş sırasına göre, kişi-mekân ilişkisine ya da anlatıcının anlatılan veya nakledilen olayla ilişkisine göre değişir. Olay üzerinde yoğunlaşılır ve olayın en çok dikkat çekici yönleri ve heyecan verici yanları anlatılır. Olayın anlatımında anlatılmayan kısımlar sezdirilecek tarzda cümleler kullanılır.

Çözümleme Paragrafı

Bir düşüncenin incelenerek çözümlemesinin yapıldığı paragraflardır. Bu tür paragraflarda paragrafın konusu olan kişinin görünüşünden, konuşmasından davranışlarından söz eden cümlelere yer verilir. Bir düşünceyi çözümleyen paragraflarda düşünceyi oluşturan, destekleyen, geliştiren öğeler üzerinde durulur.

Betimleme (Tasvir) Paragrafı

Bir olayı ya da bir varlığı canlandırmak amacıyla yazılan paragraflardır. Betimleme paragrafında betimlenecek kişi, yer ve görünüşün benzerlerinden ayıran özellikleri üzerinde durulur. Betimleme paragrafında betimlenecek varlığın niteliğine göre paragrafın dili değişir.

Açıklama Paragrafı

Herhangi bir konunun, kavramın, nesnenin kullanımını, değerini açıklamak için yazılan paragrafa açıklama paragrafı denir. Açıklama yapılırken basit olandan karmaşık olana doğru gidilir. Yerine göre açıklanacak konunun herkesçe bilinen veya bilinmesi gereken yönü belirtilir. Açık, anlaşılır bir dil kullanılır.

Düşünce (Fikir) Paragrafı

Herhangi bir konuda bilgi vermek, bir düşünceyi kanıtlamak amacıyla yazılan öğretici metinlerde bulunur.

Düşsel (Fantastik) Paragraf

Çağrışıma bağlı, tamamen olağan ve olağan dışı hayal gücüne dayanılarak oluşturulan paragraflardır.

Mizahi Paragraf

Mizah (gülmece) yazılarında okuyucuyu gülmeye ve alaycı bir bakış açısıyla düşünmeye yöneltten paragraflardır.

Etkinlik-12

a)

Mutluluk için "Anahtarının yalnızca onu arayanda bulunduğu bir kapıdır." derler. Anahtarınızla kapıyı açıp içeri gireceksiniz. Sonra? Belki aradığınızı hiç bulamayacaksınız. Siz kapıdan girerken o pencereden çıkıp gitmiş olacak. Diyelim ki bulduk, ona kavuştuğumuzu sandığımız an o yine kaçabilir. Dahası? İçeride bizi bekleyen mutluluk olduğu da kesin değildir. Mutluluğu arayan biz, mutlu olduğunuzu sanan da mutlu olmadığını düşünen de biz... Yani her şey bizimle başlıyor ve bizde bitiyor.

Düşünce Paragrafı

b)

Bir şey söylemek ister gibi bazen duruyor, sonra vazgeçmiş gibi yine aynı hızla yürümeye devam ediyordu. Sessizliği yine ben bozдум:
— Fikirlerimiz zıt fakat azimim inkâr edemezsin, benimkiler doğruydum değil mi? Hayır, asla doğru değil, dedi. Tırmandığımız tepeden artık aşağısı görünüyordu. Bir müddet oturduk. Ayağa kalkar kalkmaz sızmaya başlayan terlerimi ıslak mendilimle silerek ısrar ettim:
— Lakin niçin? Azimim, niçin doğru değil? Teğmenin canı sıkılmıştı. Daha sinirli bir tonda fikirlerimin yanlışlığını ispata çalışıyordu.

Olay Paragrafı

c)

Sokaklarda, tek bir fener yoktur. Bazı, o kadar zifiri karanlık olurdu ki... Çıkrıkçılar yokuşunu bir sincap çevikliğiyle tırmanır ve yokuşun üst başında soluk soluğa kalırdı. Bir müddet aşağıya bakardı. Aydınlık namına, yalnız, istasyondaki on altı elektrik ampulünün ışığından başka bir şey görünmezdi. Sol tarafta, hapishane olarak kullanılan eski taş binanın ağır ve korkunç silüeti bir ikinci karanlık gibiydi. Bunun mazgallarından, bazen o kadar donuk bir aydınlık sızardı.

Betimleme Paragrafı

d)

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Ankara* isimli romanı, 1934 yılında yayımlanır. Roman üç bölüm olarak düzenlenmiştir. Merkezdeki ana figür Selma Hanım olmakla birlikte aslında roman, yaklaşık yirmi beş yıllık bir süreçte, Ankara'nın önce Millî Mücadele'nin merkezi, ardından Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti oluşu ve Cumhuriyet Dönemi aşamalarını konu edinmektedir. Romanın 1934 yılında yazılması fakat olayların Cumhuriyet'in kuruluşunun yirminci yılı olan 1943'te tamamlanması, aradaki dokuz yıllık zaman diliminde yazarın hayallerinin ya da bir anlamda ütopyasının dile getirilmesi olarak yorumlanmaktadır.

Açıklama Paragrafı

Etkinlik-13

Aşağıdaki parçalarda kullanılan anlatım biçimlerini belirtilen boşluklara yazınız.

a)

1919 - 1922 yılları arasında gerçekleşen Millî Mücadele, diğer adıyla Kurtuluş Savaşı, Türk tarihinin dönüm noktalarından biridir. Bu sebeple, sanatın birçok dalında olduğu gibi, Türk romanına da konu olmuştur. Henüz savaşın yaşandığı yıllardan başlayarak günümüze kadar, çeşitli yazarlarımız, buldukları dönemin toplumsal yapısına ve kendi tarihî algılayış biçimlerine göre Millî Mücadele'yi, romanlarına konu edinmişlerdir.

Açıklama

b)

Hüseyin Avni, siyah gözlüklerinin buğusunu ceketinin kolu ile sildi, paltosunun yakasını indirdi, şapkasını çıkardı. Oturduğu alçak arkalı yerli hasır sandalyede rahatladıktan sonra başını saza çevirerek gülümsedi. Bu sırada uzun, seyrek dişleri, donuk pembe diş etleriyle beraber dışarı fırlıyor, dudaklarının kenarından tükürükler sızıyordu.

Betimleme, öyküleme

c)

Birdenbire, göz açıp kapayıncaya kadar bahar indi Çukurova'nın düzüne. Toprak birdenbire bir gün tanyerleri ışıırken yeşerverdi. Sel yatakları, kayalıkların araları, çalılıkların dipleri, küçük düzlükler, ekinler, çiçeklerle ağzına kadar doluverdi. Ilık güneşte inceden esen yeller dalga dalga kokular getirdi. Ağaçlarda tomurcuklar, çiçekler bütün görkemleriyle patladı.

Betimleme

d)

Genç edebiyatçılar arasında yapılan bir ankette öykü yazmanın şiir yazmaya göre çok daha zor olduğu sonucu çıkmış. Hem de büyük bir farkla kazanmış öykü. Duyunca şaşırırım önce, sonra güldüğümü fark ettim. Güldüyordum çünkü gençlerin şiirden haberleri yok anlaşılın. Gerçek şiirin ne türlü cefa çekilerek yazıldığını bilmiyorlar. Bu gençler bir dize için bir yılını veren şairleri hiç duymamışlar mı? Öyle ya duymuş olsalar o ankete farklı cevap verirlerdi eminim.

Tartışma

e)

Ferah, annesinin sesiyle uyandı. Karanlık soluyan yorgun bir nefes ona sesleniyordu. Henüz küçük pencerelerinde güneş doğmamıştı, gecenin tam ortasıydı. Abisi Ferhat "Gene mi tütün toplanacak anne?" diyerek sağ tarafına dönüp uyumaya çalıştı. Anne ocağın başındaydı, kahvaltı için tarhana çorbasının altını yakmıştı. Salamuradan peynir çıkarmış, küçük plastik kutulara yerleştirmeye başlamıştı. Ortasından kestiği somun ekmeğini sofraya bezine sarmış, küçük bir mendile tuz koymuştu. Baba yatağında yoktu, ahıra gitmiş olmalıydı.

Öyküleme

f)

Bariş Manço, Türkçenin özgün ses mimarisine uygun çocuğa müzikli fantastik şiir, öykü anlatırken ne hafife alındı ne de yadırgandı. Aksine onun televizyondaki çocuk programlarını, ciddi ve güler yüzlü kavramları ile özetlemek mümkündür. Afacan bir çocuk mimarisi beden dilini kullanarak oyunla terapi yapar gibi müzikli görsel bir çocuk oyunu oynamakta da ısrar etti. Çocuksu muzipliği ile programlarını eğlenceye dönüştürürken bile üstü örtülü bir pedagojik yaklaşımı hep sürdürdü.

Açıklama

Kısa Bilgiler

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

Tanımlama: Herhangi bir varlığın, kavramın ne olduğunun anlatılmasıdır.

Karşılaştırma: En az iki varlık, kavram, durum veya olay arasındaki benzerlikleri ya da farklılıkları ortaya koyan cümlelerdir.

Örnekleme: Bir düşüncenin somut hâle getirilerek daha anlaşılır kılınması için anlatılan konuyla ilgili örnekler verilmesidir.

Tanık gösterme (Alıntı yapma): Yazarın, savunduğu düşüncenin doğruluğuna okuyucuyu inandırabilmek için tanınan ve görüşlerine itibar edilen kişilerin sözlerinden yararlanılmasıdır.

Sayısal verilerden yararlanma: Düşüncenin kanıtlanabilmesi için istatistiksel bilgilerden, anketlerden ya da grafiklerden yararlanılmasıdır.

Benzetme: Bir kavramı ya da varlığı başka bir kavram ya da varlığın özellikleriyle anlatmaktır.

Etkinlik-14

1. Aşağıdaki parçalarda yararlanılan düşünceyi geliştirme yollarını işaretleyiniz.

a)

Günümüzde yaşam alanları pek çok sorunla karşı karşıya. İklim değişikliği, doğal kaynakların azalması, nüfus artışı gibi sorunlar zaman zaman hayatı yaşanmaz kılabilir. Akıllı kentler, bu gibi sorunlarla baş etmek ve yaşam alanlarını koruyabilmek için planlanan kentlerdir. Her türlü teknolojinin kullanıldığı, kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlandığı, böylece yaşam kalitesinin yükseltildiği kentler, akıllı kent olarak adlandırılıyor. Akıllı bir kentin en önemli özelliği ise sürekli olarak kente ve kentte yaşayanlarla ilgili verilerin toplanmasıdır.

Tanımlama

Benzetme

Sayısal verilerden yararlanma

Örnekleme

Tanık Gösterme

Karşılaştırma

b)

Hasret, kelepçe misali bağlar insanı. Gurbette olanlar, gurbette olduklarını yüreklerini sızlatan hasret sayesinde anlar. Dünyayı kalbura koyup eleseniz hasretten daha acı veren bir duyguyla karşılaşamazsınız. İnsan her şeye katlanmayı öğrenmişse de hasret çekerek yaşamayı öğrenememiştir. Her insan, tıpkı Orhan Veli gibi "Ölüm Allah'ın emri, ayrılık olmasaydı" der hasret çektiğiçe. Öyle etkilidir ki hasret birçok şiirin ilham kaynağı olmuştur. Şairler, hasretlerini dizelere, dörtlüklere aktararak bir miktar da olsa acılarını bastırmaya çalışmışlardır.

Tanımlama

Benzetme

Sayısal verilerden yararlanma

Örnekleme

Tanık Gösterme

Karşılaştırma

Etkinlik-15

Aşağıdaki cümlelerde yer alan yazım yanlışlarını bulup doğru biçimlerini karşlarına yazınız.

1.	Mehmet de onlara uyup aklısına seni oyuna getirmek istemiş.	<u>aklı sıra</u>
2.	Prof. Dr. Selçuk Aslan İstanbul boğazındaki tarihî eserlerimizi bir bir tanıttı.	<u>Boğazı'ndaki</u>
3.	Gidip de dönmek var, gelipte görmemek var.	<u>gelip de</u>
4.	Avrupa yakasından bakınca İstanbul'un karşı kıyıları ışıltılı görünür.	<u>Yakası'ndan</u>
5.	Bu çeşme Lale Devri'nden önce Beyazıt kulesi yakınlarına inşa edilmiş.	<u>Kulesi</u>
6.	Köşedeki dükkândan Maraş Dondurması alıp Gülseren halamı ziyarete gittim.	<u>dondurması</u>
7.	TBMM'nde yapılan toplantıyı dinlemek için erkenden yola koyulduk.	<u>TBMM'de</u>
8.	Oysa ki bunu kendiliğimizden istememiz, gelin, bizi eleştirin dememiz gerekir.	<u>Oysaki</u>
9.	Bundan yirmi yıl önce hemen hemen hepimiz birşeyler seyretmek için tüplü televizyon kullanıyorduk.	<u>bir şeyler</u>
10.	Bu yılki kutlamaların 5 Aralık Salı Günü başlayacağı duyuruldu.	<u>günü</u>
11.	Madem ki bu kadar çabuk sıkılacaktın, ne diye bu işe başladın?	<u>Madem ki</u>
12.	Bu yüce görevi, Muş İli'nin birçok yerinde hakkıyla yerine getirmişti.	<u>ilinin</u>
13.	Haymana ovasının verimliliği, tüm İç Anadolu'yu besleyecek berekettedir.	<u>Ovası'nın</u>
14.	Çalışmalar o kadar yoğun ki araştırmacılar yemeğe bile zor çıkıyor.	<u>yoğun ki</u>
15.	Masada bülbülyuvasını görünce gitmekten vazgeçmişti.	<u>vazgeçmişti</u>

Etkinlik-16

Aşağıdaki metinde altı çizili sözcüklerde görülen ses olaylarını belirleyiniz.

Dr. Burcu Özsoy Çiçek, bir proje kapsamında Antartika'yı çevreleyen deniz buzlarını gözlemliyor. Bunun için Antartika'ya gidilirken her yarım saatte bir deniz buzu gözlemleri yapıldı. Deniz buzlarının tipi, kalınlığı, yoğunluğu ve üzerindeki kar tabakasının kalınlığı gözlemlendi. Ayrıca bu gözlemler geminin bazı noktalarına yerleştirilen kameralarla sürekli görüntü alınarak desteklendi.

Antartika'yı	<u>kaynaştırma</u>	yoğunluğu	<u>ünsüz değişimi</u>	saatte	<u>ünsüz benzeşmesi</u>
gözlemliyor	<u>ünlü daralması</u>	çevreleyen	<u>ünlü düşmesi</u> <u>- kaynaştırma</u>	yerleştiren	<u>ünsüz benzeşmesi</u>

Etkinlik-17

Aşağıdaki dizelerde ses olayı görülen sözcüklerin altını çizip görülen ses olaylarını yazınız.

a)

Biriciğim, küçücüğüm
Hemencik büyüsün diye
Kundağını sardığım

biriciğim: ünlü türemesi, ünsüz değişimi
küçücüğüm: ünsüz düşmesi, ünsüz değişimi
diye: ünlü daralması, kaynaştırma
kundağını: ünsüz değişimi, kaynaştırma
sardığım: ünsüz değişimi

b)

Dur yolcu! Bilmeden gelip bastığın
Bu toprak, bir devrin battığı yerdir
Eğil de kulak ver bu sessiz yığın
Bir vatan kalbinin attığı yerdir

bastığın: ünsüz değişimi, ünsüz benzeşmesi
devrin: ünlü düşmesi
battığı: ünsüz değişimi, ünsüz benzeşmesi
kalbinin: ünsüz değişimi, kaynaştırma
attığı: ünsüz değişimi, ünsüz benzeşmesi

Etkinlik-18

Aşağıdaki metinde kullanılan noktalama işaretlerinin işlevlerini bırakılan boşluklara yazınız.

Toz olarak bilinen küçük parçacıklar; özellikle bazı sanat eserleri, elektronik cihazlar ve uzay araçlarında büyük sorun yaratıyor. Tozlar bir cep telefonunun çalışmasını engelleyebilir, bir tablonun renklerinin bozulmasına neden olabilir.

1.

Nokta (.)

Cümlelerin sonuna konur.

2.

Noktalı virgül (.)

İkiden fazla eş değer ögeler arasında virgül bulunan cümlelerde öznenin sonra noktalı virgül konabilir.

3.

Virgül (,)

Birbirini ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasında konur(birinci virgül). Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur(ikinci virgül).

Etkinlik-19

Aşağıdaki metinlerde yay ayrıçla gösterilen yerlere getirilmesi gereken noktalama işaretlerini sırasıyla yazınız.

a)

Gökkuşağının birçok adı var(:) ebemkuşağı, alakuşağı, eleğimsağma(...) Gökkuşağı tarih boyunca insanların dikkatini çekmiş(:) çeşitli efsanelere(,) öykülere konu olmuş(.) Farklı kültürlerde gökkuşağının gökyüzüyle yeryüzü arasında bir köprü olduğuna inananlar da olmuş(,) gökkuşağının bittiği yerde altın olduğuna inananlar da.

b)

Rüzgâr Gibi Geçti filmini seyrettiğimiz o günü dünmüş gibi anımsıyorum(.) Okulca gitmiştik(.) O sanatçıların güzelliği(,) o aşkın büyüklüğü(...) Ağlaya ağlaya gözlerimiz şişmişti(.) Şimdi ne böyle olağanüstü aşklar var ne de böyle filmlerden hoşlanan gençler(,)